

Twin Peaks, avagy az Erdő Szelleme

DARVASI LÁSZLÓ

Végre egy sorozat, amely szíveket dobogtat, gondolatokat csíhol, hangos munkáscsaládok otthonába csöndet varázsol, elitértemiségit csal el sürgős fordítástól, agg némit ültet vibráló, fekete-fehér készüléké elé! Hát persze, hogy a csütörtöki *Twin Peaks* ról van szó. *David Lynch* csel kettő darab opusban találkozhattak eddig a kedves mozirajongók, előbb a *Kék bársony*, majd pedig a *Vesztett világ* című filmekben. Lynch mélyen pszichológus, ha tetszik, megveszedett freudista rendező, aki úgy elegyíti a különöset, a hátborzongatót és az irónikusot, mint manapság senki a filmszakmában. Rádadásul ez a *Twin Peaks* olyan szövevényes, cselekménye oly sok emberi érdeket és akaratot ütöztet, hogy az egyébként rutinos krimi- és parlament-tudósítás-néző is zavar tárgyává leszzen. Egészen addig, mígnem egy péntek este átkapcsol a kölni illetőségű RTL adójára, és meg nem tudja: ki a gyilkos.

Mivel senki örömét, önfeledt szórakozását, hátának jóleső borzongását elrontani nem áll szándékomban, nem is árurom el, hogy a nagyon gonosz gyilkos nem más, mint a csúful vicsorgó Erdő Szelleme. Ez pedig onnant tudható, hogy a világ eme fejlettebb szegletéről szertesugárzott filmsorozat néhány résszel előrébb jár, s ha jól vettem ki, ezzel mármint az Erdő Szellemének leleplezésével egyelőre véget is ért. Mondom, ha jól vettem ki, meg aztán arról is hallottam már, hogy az amerikai népakarat – tetszésének és elragadtatásának jeleként – további epizódok elkészítésére kötelezte a rendezőt.

Amikor megtudtam, hogy az Erdő Szelleme a gyilkos, bevallom, néhány pillanatra zavarba jöttem, aztán pedig illetlen dühroham fogott el. Mert, kérem, tudják meg, ebben a jelentéktelennek tűnő elemzésben mégis csak a mi jövőnkéről, mármint a magyar nép jövőjéről van szó. Mert hiszen az a helyzet, hogy néhány kilométerrel nyugatabbra ama bizonyos sorozat évszázadok óta előrébb jár, és ily módon, már akinek erre alkalma van, rendre meg tudhatja, mi lesz a történet vége. A magyar nép például azt tudhatja meg, ha figyeli a nyugati sorozatot, hogy bár előfordulnak majd apróbb társadalmi problémák, lesznek kisebb-nagyobb feszültségek, jól fog élni, és nem fogja érdekelni a politizálás, és végre lesz annyi pénze, hogy speciál a Balatonon töltsön el a nyári szabadságát. Azért egy kissé lehangoló, hogy ennyire tudjuk a jövőt.

Baj csak akkor van, ha némelyek olyannyira nézik a, mondom: jóval előrébb jár, nyugati sorozatot, hogy azt gondolják, egy-két epizód könnyedén a magyarból is kihagyható, s máris szinkronban vagyunk. Ez egy veszélyes kívánság. Nagyobb

veszély azonban ennél, ha néhány különleges kormányügnyök hamarabb akarja leleplezni a csúful vicsorgó Erdő Szellemét, a nagyon gonosz gyilkost, mintsem a bizonyítékok alapján ez törvényes, etikus, valóban szükséges, mitöbb megnyugtató lenne. További probléma, hogy sorozat főszerepője az a magyar nép, amelynek sajna mégsem teljes jogú tagja néhány magyar állampolgár. Nem is oly régen a mi *Twin Peaks*ünk egy epizódjában látható volt egy, különben jó szándékú jelmondat, amely szerint mindahányan hivatottak vagyunk megélni a sorozat végét, vagyis hogy mindahányunknak ott a helye Európában. Mondom, mindahányunknak. Ehhez képest, persze, rögvést ellentmondásnak érzem, hogy az a néhány különleges kormányügnyök – akik szintén szeretik az almás meg a mákos pitét és, akárcsak a halál, pontosan céloznak – a néhány csúful vicsorgó Erdő Szellemét akkor és oly módon akarják leleplezni, amikor az már nem időszerű. Ne tessék elfeledni, hogy az egy tavalyi rész, a *Tavaszi nagyakarítás* című epizódjában lett beígérve, s az is maradt, hogy úgy mondjam, *egy nagy beígérlet*. Meg aztán nálunk az Erdő Szelleméből több is van, tetszik, nem tetszik, szériagyártmány, s ha korábban például felismerhető volt pufajkájáról, fakókék uniformisáról, vagy vérvörös bunkócakájáról, mára már úgy alkalmazkodott korához, mint kiskatona ruhája a tavaszi zöldhöz. Szóval, azt kellene itten észrevenni, hogy az Erdő Szelleme már nem olyan, mint régen, és ha mi azt gondoljuk, hogy mégis olyan, akkor ő ezt megköszöni, aztán csúful belevigyorog és bele is röhög a markába; és tovább szedi áldozatait, mert neki ez a dolga, ő már csak ilyen javíthatatlan.

Nekem a leleplezésre receptem nincsen. Ámbátor szívesen fordulnék a lélektan ama megállapításához, hogy miniszterelnöktől az utolsó részeseges csaragóig mindahányan alkalmasak vagyunk a csúful vicsorgó Erdő Szellemévé válni. Mert hogy ez nem poszt, de nem is képzettség, hanem embertan, biológiai struktúra kérdése. Így vagyunk kitalálva. Ezért aztán nem szabadna az embereket azzal áltatni, hogy ha egyszer áldozat, szenvedő fél, elnyomott alattvaló volt, már nem válhat a csúful vicsorgó Erdő Szellemévé. Bizony válhat, még ha nem is öröm ezt tudni.

Ez a mi sorozatunk olyan, mint a nagy keleti vetésvorgó. Hiába voltál különleges kormányügnyök, előfordulhat, hogy holnap már téged üldöznek. S nem, mert gyereklányokat fojtogattál. Csak a szerepedet játszottad rosszul. S rajtad már az sem segít, hogy tudjuk a sorozat végét, ahol nyakig ülünk a Balatonban, boldogok vagyunk és gazdagok, és természetesen, egy újabb sorozatra vagyunk.

FOTÓ: NAGY LÁSZLÓ

Az idő maszkjai Ünnepi balettest a Kisszínházban

MESTERSORS. A Szegedi Balett öt éves jubileumán bemutatott ünnepi előadás három egyfelvonásos közül *Juronics Tamás* koreográfiája nyitja az estet. A címe *A képzelet órája*, s valóban, körülbelül 60 perces a táncmű; egyetlen másodperc üresjárat sincs benne, végig lebilincseli nézőit, ami önmagában nagy szó.

Az első (szó) mégis legyen a köszönet a Mesternek, Imre Zoltának. Az a helyzet ugyanis, hogy az őt esztendeje működő együttesnek nem „egyszerűen” a léte és a sikere múltot rajta; azon, hogy olyan személyiség, amilyen: nem adta fel a harcot, van vezetői, művészi karizmája, alkotói ereje. Az is rajta múlt, hogy *öt év sem telt bele, együttette – megváltozott*. Mit jelent ez? Imre Zoltán egyéniségét az egészséges művészi önzés és ambíció mellett az tolerancia, a segítőkészség, a oláncia, az empátia jellemzi. Csakis így történhetett meg, hogy mellette, a tudatos színházcsináló, az egyéni, sajátos táncnyelvű koreográfus mellett volt tér a társaknak is.

Megnyilvánulhatott és fölléphetett mellé egy másik markáns arcú táncalkotó, Juronics Tamás. Más lett, megújult ettől a „pedig még fiatal” együttes is. Ne tessék azt hinni, hogy mi sem természetesebb ennél. Ezer a példa, hogy nagy formátumú művészyegység miként formálják saját képükre és hasonlatosságukra a közegüket, embereket és műveket, akikkel és amelyekkel dolgoznak; hogy aztán „úgy hagyják”; ha kell, erőszakkal rögzítsék a maszkokat, a megszorozott énképeket, s tetszelegjenek, változhatatlannak híreljék megmerevült tükörképeiket. Ezt a gyakori művészi-emberi csapdát Imre Zoltán elkerülte.

VÍZIÓ, FEKETE-FEHÉRBEN. Meglepo képpel kezdődik a Juronics-balett: egy teljesen dísztelen termet látunk, amelynek valamennyi fala lengő- és forgóajtó, meg egy óriás ventilátor. Süvöltő szírénahang tör elő – pedig csak szellőztetnek. Falanszter? Ürobjektum? Számítógépterem? Mindenesetre a természet valamennyi eleme ki van zárva innen, minden mesterséges, kiszámított, szigorúan funkcionális. Különös lények türemkednek be a lengőajtókon, gépezetekkel összenőtt figurák, nők, félig szoknyában, félig nadrágban, férfiak, félig zakóban, félig felöltöben, tupírozott hajjal; feketében és fehérben. Tökegyformák, megszámlálható mennyiségű gépies mozdulatra képesek, eszelős tempóban mozognak, teszik célszerűen – nem tudni, miféle dolgukat. Nevethetnének, támadna, mégis erősebb valami didergető érzés. Ismerjük, hogyn

ismernék ezt az uniformizáltságot, meg ezt az ambivalens érzést: tudván tudjuk, embertelen ez a világ, legszívesebben fölényesen kikacagnánk, mint görbe tükörben a képmásunkat, ám épp ez az, ránk fagy a mosoly – a mi világunk ez ott, a tükörben. A darab főalakja menekül belőle – álomba; de sajna, az álomképeink hasonlítanak a valóságunkra. A képzelet órájának álomfigurái másként gépiesek, mint a fekete-fehér világ egyforma lényei, de azok. A másság eleinte megtéveszti a menekülni vágyót. Egyre közelebb kerül víziója szereplőéhez: egy elképesztő, titokzatos, kiszámíthatatlan, háromtörzsű lényhez, s még inkább az első pillanatban egészen ember szabású fiúhoz. Amiközben az álmodó lány levedli fekete ruháját, s tűzvörösből élne immár valódi életet, ráébred: nincs menekvés, való és álom között nincs különbség.

Péntek Kata táncolja a „rebellis” lányt, élményszerűen. Álom-pas de deux-je *Pataki András* (A fiú) álomszerűen szép, maga a mozdulattal, ritmussal, térszervezéssel képpé formált boldogság. A darab egyik csúcspontja: a másik Péntek Kata és Juronics kettőse. A vízió bővelkedik eredeti ötletekben, mozgáskombinációk lenyűgözők. Az UFO-lény (Juronics, *Zarnóczai Gizella*, *Prepeliczay Annamária*) különleges látvány, frenetikus hatást kelt, kitapintható a nézőtérre a tetszés. *Kalmár Attila* (A férfi), *Bodor Johanna*, *Fekete Hedvig* nem csak most, hanem előadásról előadásra egyenesen magabiztos teljesítménnyel terelik magukra a figyelmet; első osztályú táncosok egy első osztályú együttesben.

ÉVSZAKOK? A 24 percben című *Lőrinc Katalin*-műnek (ami 24 perces) ez is lehetne a címe, *Évszakok*; vagy a hasontartalmú *Körforgás*; vagy olyasmí, hogy *És a világ így megyen...* Egyszer, egy beszélgetésünkkor azt mondta a koreográfus: *van egy gondolat, ami izgat, elkezdek dolgozni, aztán a darab valahogy önállósul; olyasforma folyamat ez, mint ahogy egy gyerek felnő, kicsúszik a szülő keze alól, önálló életet él*. Nos, volt egy igen izgalmas gondolat, nevezetesen, hogy semmi sem olyan, mint a közhelyeink ígérnek, amilyenek lennie kellene, ahogyan a nagy-könyvben meg nagyon írva. Minden olyan más. Esetleges. Olyan, ahogyan én, te, ő, mi – megéljük.

A 24 perces nem más, mint egy nagyon emberszabású bizonytalan-ságérzet táncszínházi megfogalmazása – modern zenére. Szokásos életkellékeinkkel, játékaikkal, bűtordarabjainkkal népes a színpad, mindegyiknek ideiglenes a

helye, s ebben az összefüggésben szinte természetes, hogy némelyik nem a földön, hanem a levegőben lóg... A tavaszi, lebegő boldogságot – biztosra vehetjük – meg-megszakítja, vagy inkább forgószél szerűen elsöpri egy fekete alak. A nyáriasan felhőtlen gyermekjáték hírtelen megnevezhetetlen fenyegetésbe vált; az otthon őszi csendes derűje a börtön idegesítő monotóniájába, a pár egymáshoz csiszolt érettsége szikár, dörzspapíros magányba. 24 percben – az életünk, harmóniák és diszharmóniák láncolata.

SZÜRREÁLIÁK. A *Vivaldi*-zenére komponált Imre Zoltán-darab az eredeti címen szerepel, „csak” egy évszám került melléje, imígyen: A négy évszak 1939.

Az idítés: frenetikus hatású szürrealista „tavaszi” tabló, menyaszsonyruhas férfiak és vőlegényruhas nők a szereplői, elképesztő dolgokat művelnek, a színpadra helyezett *Magritte*-képelemek keretezik ezeket a „műveleteket”, dűl a dekadencia – Vivaldi muzsikájára. Körülbelül ugyanaz „történi” Imre Zoltán balettszínházában, mint egy szürrealista festő vásznan: meghatározott számú konkrét dolog (szereplő és az ő egymáshoz való, táncnyelven kifejezett viszonyuk) kerül egymás mellé, s az egész együtt valami sehogy más-hogy nem közvetíthető érzet kelt. Ezúttal előérzetet, valami fenyegető abszurdnak, kikerülhetetlen rossznak az előérzetét. *Rohanunk a veszedelemben* – sugallják a képző-művészeti és irodalmi reminiscenciákat keltő, egyszersmind fízg-vérg balettszínház képek.

A rossz előérzet fokozásának mestermutatványa a második tétel, Halál Velencében-„képidezettekkel”, Hitler-bajuszos bábfigurákkal, gépemberekkel (akiknek szaggatott gesztusaiból a jellegzetes karlendítés-köszöntés formálódik napi használatossá), „a romlás virágaival”. *Rohanunk a háborúba* – hörögnek a farkaskutyák, s lőn, jönnek a pusztítás-pusztulás szimbólumai, az embertelenség jelképei, a fájdalom és a veszteség képei, az örfjögő halál.

Csík György ismét ennek a totális színháznak a tervezője; képei, ruhái meghatározó elemek az egészben. Szírénahang keretezi *Az idő maszkjai* című estét, amely, biztos vagyunk benne, siker lenne Európa akármelyik színházban.

SULYOK ERZSÉBET

Karácsonyi koncert Csongrádon A szegedi Canticum kamarakórus és a Salieri kamarazenekar vendégszereplése

Lélekemelő karácsonyi hangverseny csodálatos élményével gazdagodtak mindazok, akik szombat délután, a csongrádi Nagyboldogasszony-templomban meghallgatták a szegedi Canticum kamarakórus és a Salieri kamarazenekar (művészeti vezető: Pál Tamás) igényes műsorát. Elhangzott Lotti: Dór miséje, több karácsonyi a capella kórusmű (késő reneszánsz kori és e századbeli, köztük Ave Maria kompozíció is); valamint Corelli Karácsonyi concerto grosso és Bach Magnificat című műve. Szólistaként közreműködött: Szél Bernadett, Jani Gabriella, Megyesi Schwartz Lúcia, Csányi László és Buda Tamás. Vezetényelt: Gyüdi Sándor.

A kiváló akusztikájú templomban könnyedén szárnyalt az ének, a zene békéltető üzenete eljutott lélektől léleki. A zeneszerető közönség soraiban ült egy minden részletre odafigyelő spányol úr, *Juan Martin-Montalvo*, a MusicAmerica madridi megbíztója, aki a Canticum december 30-án kezdődő spanyolországi turnéját menedzseli. Az ő szigorú mércéjű véleménye szerint is: a koncertet kiváló ízléssel állították össze. Corelli *Concerto grosso*-jában kiválóan előadott részletek voltak. Ebben a templomban jól hangzott Bach műve, a *Magnificat*, s megszólltatásában a kórus magas színvonalú teljesítményt nyújtott. A szólisták kiválóak, s végül dicsérettel tudok szólni a karmester elmélyült munkájáról.

A karácsonyi hangverseny házigazdája, *Zsótér Antal* kanonok bevezetőjében arról is beszélt: szükséges, hogy fogékonyak legyünk a szépre, a zene melege

átjárjon bennünket. Ez a koncert ebben segít nekünk. Az adomány is jó célt szolgál, ha nemes ügyet segít. Fölsorolta a koncert támogatóit: Generál Budapest Biztosító Rt., Hungária Biztosító Rt., Kereskedelmi és Hitelbank Rt., OTP Bank megyei igazgatósága és az IBUSZ Rt. (Szeged). Majd rátért arra, ami távolabbi cél, de az alapozást most megkezdik. Ez a *bokrosi templomépítés*. Aki adományt ad, az segít templomot építeni.

A koncertet követő fogadáson Gulyás Ferenc, a Bokrosi Baráti Kör vezetősége nevében mondott köszönetet a támogatásért. A polgármesterasszony, Loшонци Zoltán pedig a közreműködőknek és szervezőknek, szponzoroknak fejezte ki háláját.

BALINT GYULA GYÖRGY

Egy népművelő halálára

Elhunyt Halmai Béláné

Szökén, mindig derűsen találkoztunk vele. Sokan ismertük és szerettük őt Szegeden, s nem érdemtelenül. Évtizedeken át szolgált a szegedi közművelődés ügyét, ezért dolgozott mindaddig, amíg elismeréssel nyugdíjba nem vonult a hetvenes évek közepén.

Előbb 1950-ig a város szabad művelődésének munkása volt, majd egy sokra törekvő szervezet, a szegedi művelődési otthonok széles és hasznos hálózatának kiépítésén fáradozott. Neve e tekintetben országosan is ismert volt. Elkötelezetten, máig ható eredményességgel tette, amit meggyőződése szerint magára vállalt. Sok rendezvény, számos irodalmi est és más találkozó szervezése, neves művészek, tudósok meghívása, szegedi szerepeltetése, máig élő mozgalmak, intézmények működése fűződik nevéhez. Támogatásával, segítségével kezdte tevékenységét a népszerű szegedi bábszínház is.

A szétszórt városi művelődési otthonokat egységbe fogta, közreműködött korszerűsítésükben. Úgy hitte, hogy azok tevékenysége a köznép hasznát, művelődését szolgálja.